

CURIERUL *de Fizică* nr 48

Publicația Societății Române de Fizică și a Fundației Horia Hulubei • Anul XV • Nr. 1 (48) • Martie 2004

Curierul de Fizică își propune să se adreseze întregii comunități științifice/universitare din țară și diaspora !

Redacția CdF a primit de la dr. Dan H. Constantinescu o scrisoare cu date referitoare la activitatea științifică a tatălui său, acad. Liviu Constantinescu, decedat în 1997, precum și la o reprobabilă încercare de întinare a postumității acestei personalități științifice de către un fost student al său. Acest material poate fi consultat pe site-ul <http://home.foni.net/~danhconst/>.

Informațiile primite au sugerat redacției (împreună cu dr. Ana Vancu și acad. Radu Grigorovici) alcătuirea unei expuneri referitoare la un membru marcant al comunității fizicienilor din România, pe care o inserăm în continuare.

Liviu Constantinescu (1914...1997)

Liviu Constantinescu a fost profesor de geofizică (întâi la Institutul de Petrol, Gaze și Geologie, apoi la Universitatea din București) și membru al Academiei Române (din anul 1963). Dintre numeroasele funcții pe care le-a deținut în organizațiile geofizice naționale și internaționale menționăm două: președinte al Societății Române de Geofizică și vicepreședinte al Uniunii Internaționale de Geodezie și Geofizică. Cercetările sale au acoperit domenii ca geomagnetismul, gravimetria și seismologia. Împreună cu acad. Sabba S. Ștefănescu (1902...1994) a pus bazele școlii românești de geofizică. Multe generații de foști studenți și colaboratori își amintesc de "Profesorul" sau "Domnul Liviu" (cum i se zicea, cu respect și afecțiune) nu numai ca profesor și savant, ci și ca om remarcabil prin demnitate morală și integritate profesională.

Intransigent cu valorile morale, Liviu Constantinescu s-a aflat de câteva ori în conflict cu dictaturile politice de diverse culori. Cei din generația sa au în memorie atitudinea sa în trei evenimente majore:

◆ În 1938, la instaurarea dictaturii regale de către regele Carol II, a fost printre puținii care s-au manifestat prin vot deschis împotriva acestui act.

◆ În 1952, la încercarea unui "om de partid", Andrei Popovici, de a discredita pe profesorul Horia Hulubei, directorul Institutului de Fizică înființat cu câțiva ani în urmă la Măgurele, Liviu Constantinescu a luat atitudine deschisă în ancheta ordonată de comitetul central al partidului. În notele sale manuscrise, luate în timpul desfășurării anchetei și păstrate de fiul său, este consemnată calificarea unui membru al comisiei de anchetă: "tov. Constantinescu nu-i place să audă vorbindu-se despre politica partidului și guvernului, a ridicat problema categoric ca și când americanii ar fi la Chitila".

◆ În 1975, ocuparea pozițiilor pe care Liviu Constantinescu le deținea pe plan național și mai ales internațional este condiționată de calitatea de membru al partidului comunist. "Profesorul" refuză să se înscrie în partid și, după ce este supus unei proceduri publice umiltoare, se pensionează prematur. Punând capăt carierei sale în geofizica națională și internațională și acceptând izolarea de colegii săi, a arătat că preferă această situație oportunistului politic.

Acum, după decesul său, când nu se mai poate apăra, poziția sa în geofizica națională și internațională este pângărită de un fost student al său, devenit geofizician, Constantin Roman. O mulțime de neadevăruri referitoare la savantul și omul Liviu Constantinescu au fost debitate de acest epigon răuvoitor. Acțiunea de denigrare la care ne referim a început cu publicarea cărții lui Constantin Roman intitulată "Continental Drift - Colliding Continents, Converging Cultures", în anul 2000. (Cartea este comentată de dr. Dan H. Constantinescu pe site-ul amintit, <http://home.foni.net/~danhconst/>.) Ea a fost continuată, sistematic și perseverent, pe site-uri administrate de (sau pentru) Constantin Roman, în ziare de limba română publicate în străinătate, și prin încercarea (repetată și eșuată) de a publica o traducere în limba română a cărții amintite. Curierul de Fizică a mai relatat despre relația mentor-discipol și revine aici cu un exemplu de defăimare a unui mentor de către un discipol rău intenționat.

Dintre intervențiile colegiale în apărarea memoriei acad. Liviu Constantinescu, semnalăm pe cea a unei autorități deosebite a comunității geofizice din lume: Baron Paul Melchior, director onorific al Observatorului Regal al Belgiei, profesor emerit la Universitatea Catolică din Louvain – distins de regele Baudouin al

Belgiei cu titlul de baron pentru meritele sale științifice – și fost secretar general al Uniunii Internaționale de Geodezie și Geofizică vreme de 18 ani. În special în această ultimă poziție l-a cunoscut bine pe savantul și omul Liviu Constantinescu. Baron Paul Melchior, ales în 1992 membru de onoare al Academiei Române, s-a adresat în septembrie 2003 președintelui acestei instituții științifice printr-o scrisoare din care cităm în continuare, în traducere.

« Cred că este de datoria mea să împărtășesc Academiei Române consternarea care m-a cuprins la lectura unei cărți insolite publicate în anul 2000 de domnul Constantin Roman sub titlul "Continental Drift - Colliding Continents, Converging Cultures". Tocmai am citit această lucrare și mă simt obligat să protestez împotriva cuvintelor răuvoitoare, repetate în mai multe rânduri, referitoare la fostul meu coleg, profesorul Liviu Constantinescu, membru al Academiei, decedat în 1997.

Țin să precizez, în primul rând, că nu mă voi pronunța asupra presupusei originalități a tezelor științifice susținute de autor. În adevăr, titlul cărții te face să crezi că vei găsi în ea dezvoltarea recentă, amănunțită și documentată a teoriei tectonicii plăcilor. Ori nu e câtuși de puțin vorba despre aceasta, este o înșelătorie asupra conținutului. Domnul Roman ne povestește, de-a lungul a 211 pagini, cu o vizibilă satisfacție de sine, tribulațiile și conflictele sale cu unii birocrati obtuzi precum și cu oameni de știință respectabili. Indicele numelor citate dovedește cu prisosință acest amalgam.

Începând de la pagina 13 textul virează către pamflet atunci când autorul îl atacă pe profesorul Constantinescu, căruia i-a fost student, acuzându-l că a fost membru activ al partidului comunist. El continuă în pagina 14 acuzându-l că a monopolizat, în detrimentul colegilor și studenților săi, accesul la informațiile științifice (repetat la pagina 45). Atacurile "ad hominem" sunt de neacceptat în domeniul științelor, care au și ele o etică și o deontologie. Alte atacuri sunt de un gust îndoielnic, asemeni celui în care se adresează "tovarășului profesor Constantinescu" (pagina 92) sau altor oameni de știință renumiți (în special la pagina 87). Pentru mine prezintă prea puțin interes a ști dacă colegul nostru Constantinescu a fost într-adevăr membru de partid și dacă a putut fi interpelat cu "tovarășe". Problema este că el nu mai este aici ca să se apere.

Ceea ce știu eu din experiență personală este că, în funcțiile mele de secretar general al Uniunii Internaționale de Geodezie și Geofizică, am trecut prin toate chinurile din lume pentru a obține ca profesorul Constantinescu, vicepreședinte al Uniunii, să fie autorizat a ieși din România pentru a participa la întâlnirile noastre și mai ales la Adunarea Generală de la Grenoble în 1975. Am izbutit datorită unui șiretlic care a scurt-circuitat "Securitatea", al cărei control se vede că nu era chiar fără cusur ! Mai mult, în timpul șederii sale la Grenoble, a trebuit să-l înzestrez pe profesorul Constantinescu cu un "însoțitor-protector", unul dintre colaboratorii mei, care îl însoțea în deplasările sale ca precauție împotriva unei eventuale re-închătări de către "serviciile" Securității. Este destul de nostim să citim la pagina 35 a cărții domnului Roman că și el s-a lăsat însoțit de un protector când a vizitat Ambasada României la Paris în 1968. Alte informații personale m-au convins că profesorul Constantinescu nu era "persona grata" pentru partidul comunist din România.

În sfârșit, atenția mi-a fost atrasă de paragraful consacrat Adunării Generale a Comisiei Seismologice Europene de la Luxemburg din 1970, fiindcă făceam parte din comitetul de organizare. Cu toate că amintirea acestei adunări s-a mai

continuare în pag. 14 ➔

estompat, nu-mi aduc aminte ca vreo "comoție" (pagina 91) să fi zgduuit auditorii când domnul Roman și-a făcut prezentarea. Am recitat textul intervenției sale, publicat în darea de seamă (paginile 37-40) a adunării din 1970, și ale cărei figuri (1, 4 și 6) sunt reproduse întocmai la pagina 79 a cărții publicate în 2000.

Vă rog să credeți, Domnule Președinte, că acest demers îmi este dictat de ceea ce socotesc a fi datoria mea: de a apăra onoarea unui coleg de înaltă valoare științifică a cărui rectitudine am putut-o aprecia și pentru care aveam cea mai mare stimă – pentru că el însuși nu se mai poate apăra. »

Baron Paul Melchior a comunicat poziția sa, prin copii ale

scrisorii citate, instituțiilor care reprezintă științele geonimice din România: Comitetul Național Român de Geodezie și Geofizică, Societatea Română de Geofizică și Secția de Științe Geonimice a Academiei Române.

Acad. Mircea Săndulescu, președintele Secției de Științe Geonimice a Academiei Române, a luat atitudine față de atacul malițios al lui Constantin Roman contra acad. Liviu Constantinescu într-un interviu acordat doamnei Elena Solunca Moise, redactor al revistei Academica, și publicat în ziarul Curentul din 17 decembrie 2003, caracterizând acest atac drept "mârșăvie la care n-ar trebui să te aștepți din partea unui student față de cel care i-a fost dascăl" și "minciună sinistră". ■

Profesorul Liviu Constantinescu

Profesorul Liviu Constantinescu (1914-1997), membru al Academiei Române, a fost unul dintre fondatorii școlii românești de Geofizică. Licențiat în științe fizice și chimice (1935), doctor în științe fizice (1941) și asistent (1937-1943) la Universitatea din București, Liviu Constantinescu a fost apoi directorul Observatorului Geofizic de la Surlari (1943-1953), conferențiar la Institutul de Mine (1949-1957), profesor de Geofizică la Institutul de Petrol, Gaze și Geologie (IPGG) din București (1957-1973) și la Universitatea din București (1973-1975), unde a devenit profesor consultant în 1975. S-a ilustrat prin cercetări științifice care i-au adus notorietatea internațională în geomagnetism, gravimetrie și seismologie. Universitar cu abnegație și rectitudine exemplare, având o cultură impresionantă, Liviu Constantinescu m-a onorat acordându-mi considerația sa timp de două decenii.

Am cunoscut bine și am apreciat în mod deosebit familia sa. Aceasta s-a întâmplat datorită unei strănse prietenii cu fiul său, distinsul fizician dr. Dan Horia Constantinescu, prezent și astăzi în memoria multor fizicieni prin remarcabilele sale lecții și seminare de mecanică cuantică și aplicații ale teoriei grupurilor în fizica cuantică ținute la Facultatea de Fizică în anii '60. Sunt prin urmare motivat să-mi exprim indignarea față de oribilul atac declanșat recent de geofizicianul dr. Constantin Roman împotriva personalității profesorului Liviu Constantinescu.

Cine este însă Constantin Roman ? Student al Facultății de geologie tehnică a IPGG din București între anii 1960 și 1966, acesta i-a fost student profesorului Liviu Constantinescu, care i-a și îndrumat lucrarea de diplomă în paleomagnetism. Constantin Roman a părăsit România în 1968, stabilindu-se în Anglia, unde a devenit PhD la Universitatea din Cambridge în 1973 cu o teză în domeniul seismo-tectonicii. Apoi a lucrat în industria petrolului (1973-1978), iar după 1978 are propria firmă de consultanță în prospecțiuni petroliere.

Recent, Constantin Roman a publicat o carte de amintiri intitulată "Continental Drift-Colliding Continents, Converging Cultures" (IOP Publishers, Bristol, Philadelphia, 2000). În această carte el face un aberant rechizitoriu fostului său profesor, Liviu

Constantinescu, reiterat în iunie 2003 într-un interviu acordat periodicului "Curierul Românesc", care apare în Suedia.

Atacurile ignobile ale discipolului Constantin Roman împotriva mentorului său urmează două direcții principale: 1) Liviu Constantinescu este descris ca un fervent membru pcr, chiar nomenclaturist, care ar fi obținut avantaje în carieră din colaborarea cu regimul comunist și care nu și-ar fi pierdut reflexele marxiste nici după 1990; 2) Sunt atacate probitatea și integritatea profesională ale lui Liviu Constantinescu care nu ar fi permis accesul la revistele științifice occidentale și nu ar fi încurajat inițiativele științifice ale lui Roman. De asemenea, ar fi fost nedrept cu el la examenul de licență și nu i-a dat o recomandare pentru un doctorat în Anglia.

Afirmațiile din primul grup sunt cu totul false deoarece Liviu Constantinescu nu a fost membru PCR și nu a făcut concesii în timpul comunismului. Dimpotrivă, demnitatea și intransigența sa i-au atras demiterea din funcția de prorector al IPGG și pensionarea anticipată în 1975. În mai multe rânduri a fost supus presiunilor regimului, investigațiilor Securității și interdicțiilor autorităților comuniste.

La fel de aberante sunt și acuzațiile din al doilea grup, profesorul Liviu Constantinescu având în permanență în jurul său un larg cerc de discipoli și colaboratori care au apreciat spiritul său științific și înalta sa ținută morală. De asemenea, este absurd să-i reproșezi unui profesor care trăia în România comunistă în 1968 că nu a trimis în Anglia o recomandare de doctorat pentru un fost student care părăsise țara.

Având o educație aleasă, dobândită în România interbelică, Liviu Constantinescu a trăit cu demnitate în perioada comunistă, iar după 1989 și-a concentrat eforturile pentru reconstrucția Academiei Române. Sunt cu atât mai revoltat în fața alegațiilor lui Constantin Roman, cu cât puțini au fost universitarii români care au creat în jurul lor o oază de normalitate morală și științifică în epoca neagră a comunismului din țara noastră.

Tudor A. Marian

NR: Autorul este profesor la Facultatea de fizică, Universitatea din București și membru al Solidarității Universitare